

Іван Мищак,
стар. наук. співроб. відділу формування інформаційних ресурсів ФПУ,
д-р істор. наук, проф.

ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНИХ ІНТЕРНЕТ ЗМІ

*(аналітичний огляд зарубіжної преси про події в Україні за 1–30
листопада 2023 року)*

Опубліковано: Мищак І.М. Війна росії проти України: аналіз зарубіжних інтернет ЗМІ (аналітичний огляд зарубіжної преси про події в Україні за 1–30 листопада 2023 року) // Україна у відгуках зарубіжної преси. 2023. Вип. 11 (177). С. 7–23.

Під час підготовки огляду публікацій інтернет-медіа за листопад 2023 року було проаналізовано 36 інтернет-версій медіаресурсів 18 країн світу. Найбільшу активність у висвітленні української тематики проявили інтернет-видання Великої Британії (10 %), Франції та Німеччини (по 8 %), Іспанії та США (по 7 %), Словаччини, Латвії, Швеції, Угорщини та Естонії (по 6 %), Італії, Литви, Канади та Японії (по 5 %), Чехії та Нідерландів (по 4 %).

Лідерами серед зарубіжних медіа за кількістю та часткою публікацій на українську тематику стали: британська газета «The Guardian» (7,08 %), німецька «Frankfurter Allgemeine» (5,95 %), французька «Le Monde» (5,38 %), американська «New York Post» (4,82 %), латвійська «Diena» (4,25 %), іспанська «ABC» (3,68 %), шведська «Svenska Dagbladet», естонська «Postimees» та іспанська «El Mundo» (по 3,40 %), британська «The Independent» (3,12 %).

Оглядачі британських газет «The Guardian» та «The Independent» у своїх повідомленнях ключову роль відводять висвітленню зусиль Великої Британії щодо підтримки України у війні проти росії. Так, «The Guardian» акцентує увагу на тому, що колишній прем'єр-міністр Великої Британії, а віднедавна – міністр закордонних справ Д. Кемерон свій перший робочий візит здійснив до України, де зустрівся з Главою нашої держави В. Зеленським. Цей крок «The Guardian» називає свідченням високого та беззаперечного рівня підтримки з боку британського уряду. Натомість репортерка «The Independent» Г. Аргірова зазначає, що оскільки увага всього світу прикута до сектору Газа, українці справедливо побоюються, що поєднання глобальної втоми, конкуруючих політичних програм та обмеженості ресурсів призведе до зменшення допомоги їхнім збройним силам, що завдасть шкоди спроможності країни витримувати конфронтацію з росією. Зменшення закордонних пожертв уже відзначають численні благодійні організації та фонди. Основні зусилля британських політиків і військових сьогодні зосереджені на виробленні чіткої стратегії протистояння російським нападам на критичну інфраструктуру України під час зимового періоду. У цьому контексті інформується про неафішований візит до Лондона Секретаря Ради національної безпеки і оборони України О. Данілова, який зустрівся з представниками сил безпеки та збройних сил, включаючи радника прем'єр-міністра Великої Британії з питань національної безпеки

Т. Барроу та начальника Штабу оборони Великої Британії адмірала Т. Радакіна. Британська військова розвідка у своєму щоденному брифінгу про війну в Україні припустила, що росія зараз утримується від запуску крилатих ракет повітряного базування зі свого парку важких бомбардувальників протягом майже двох місяців, що, ймовірно, дозволяє їй накопичити значний запас цієї зброї до великого нападу. Британські оглядачі досить стримано оцінюють успіхи Збройних Сил України під час літньо-осіннього контрнаступу. Водночас московський кореспондент «The Guardian» Е. Рот пише, що офіційні особи росії та України визнали закріплення українських військових на східному березі річки Дніпро під час операції, яка, за словами Києва, відкриє нові можливості для нападу на Крим. З іншого боку, аналітик з питань оборонних досліджень С. Кренні-Еванс прогнозує, що наступ на Дніпрі на цьому етапі – це радше спроба, покликана сформувати поле бою для майбутніх операцій та відновити певний наступальний престиж. На його думку, щоб перетворити це на успіх, який змінить хід війни, Силам оборони України потрібно буде знайти спосіб переправити через річку набагато більше техніки та персоналу. Значну увагу британські медіа приділяють висвітленню європейських прагнень України напередодні ухвалення рішення про початок переговорів щодо членства України в ЄС. Старший науковий співробітник аналітичного центру «Friends of Europe» П. Тейлор пише, що лідери Європейського Союзу приходять до висновку про геополітичну необхідність прийняття України, Молдови та західно-балканських країн як майбутніх членів ЄС. Своєю чергою професор політичної економії та цифрових технологій університету Лафборо в Лондоні Д. Ходсон вважає, що Європейська рада майже напевно дасть «зелене світло», але це не означає, що Україні буде дозволено приєднатися найближчим часом. За його словами, сільське господарство може стати найделікатнішою темою у переговорах між ЄС й Україною та потенційною гарячою точкою. Британські журналісти відзначають і значний інтерес українців до членства в ЄС. Зокрема, кореспондент «The Guardian» Л. Тондо підкреслив, що вторгнення путіна, схоже, значно посилює бажання українців приєднатися до ЄС. Згідно з опитуванням проєкту «Громадська синергія» (Civic Synergy), спрямованого на посилення участі громадськості у реалізації реформ європейської інтеграції в Україні, у 2018 році «за» висловилися 52 % українців. У грудні 2022 року ця кількість зросла до 79 %. При цьому спостерігається помітне зростання підтримки інтеграції до ЄС навіть у регіонах, які раніше ставилися до цього скептично.

Французька газета «Le Monde» та журнал «L'Obs» ділять разом із німецькими виданнями друге – третє місце за висвітленням української тематики. Французькі оглядачі значну увагу приділяють огляду бойових дій в Україні. Відзначаються бажання Збройних Сил України розтягнути російську оборону та знайти слабші місця, які можна використати для контрнаступу. У цьому контексті повідомляється про зайняття українською армією кількох плацдармів на лівому березі Дніпра, де точаться запеклі бої з перемінним успіхом. Натомість журналістка «Le Monde» С. Кауфман аналізує складну ситуацію, з якою зіткнулися Україна та її союзники на військовому, дипломатичному та економічному рівнях. Авторка вказує, що війна перейшла в тупикову фазу й негаразди накопичуються настільки, що американці вживають термін «ідеальний шторм» для опису цієї кризи. Журналістка зазначає, що на

момент написання статті Головнокомандувач ЗСУ генерал В. Залужний визнав, що контрнаступ Сил оборони України не призведе до значного прориву російської оборони. Крім того, С. Кауфман пише, що росія, хоча і відмовилася від мобілізації цивільного населення, зуміла знову масштабно залучити людей до професійної армії та в основному спрямовує свій людський потенціал на війну в Україні. На цьому тлі журналісти «Le Monde» С. П'єтралунга та Е. Вінсент досліджують вплив війни в Україні на потік глобального переозброєння. Наголошується на значному збільшенні військових витрат, зокрема в Європі, особливо на її східному фланзі, через побоювання російської агресії. Окремо французькі медіа розкривають особливості надання допомоги Україні й підготовки наших військових. У статті спеціального кореспондента «Le Monde» С. П'єтралунги йдеться про підготовку французькою армією українських військових до бою в пішому порядку. За програмою, розпочатою в лютому 2023 року, створено «Оперативну групу 19», яка об'єднує українських новобранців, переважно добровольців, для спільного навчання. Автор описує тренування, під час якого французькі інструктори навчають українських солдат тактичним маневрам, акцентуючи на важливості мотивації в умовах війни в Україні, яка відбувається у форматі зіткнення позицій. Французькі видання також аналізують спеціальні інформаційні психологічні операції росіян та елементи інформаційної війни, яку веде росія. Оглядач видання «Le Monde» Б. Віткін зауважує, що події на фронті в Україні та в економіці кремль позиціонує з позитивної сторони, а сам путін вважає, що час працює на нього. Статистика на кінець 2023 року вказує, що внутрішня риторика росії набуває тону тріумфалізму. Автор подає приклади заяв російських високопосадовців та засобів масової інформації, які висловлюють оптимізм відносно ситуації їхніх військ в Україні. У цьому контексті Т. Вілар на шпальтах журналу «L'Obs» розглядає, як відродження конфлікту між Ізраїлем і палестинцями стало несподіваним подарунком для президента росії путіна. Зазначається, що кремль, знаючи про застій війни в Україні, готовий ризикувати своєю позицією на Близькому Сході, спрямовуючи зусилля на ослаблення Заходу. Автор підкреслює, що путін вміє вигравати від конфліктів і хаосу, використовуючи їх для відвертання уваги від інших подій та поділу суспільства на Заході. У статті журналіста «Le Monde» Т. д'Істрії аналізується підготовка України до можливих атак росії на енергетичну інфраструктуру під час наближення зими. Кореспондент інформує своїх читачів, що після широкомасштабних бомбардувань інфраструктури в попередню зиму населення України готується до можливих атак, запасаючись газовими балонами та генераторами. Тему трагедії цивільного населення України продовжує спеціальна кореспондентка «L'Obs» в Україні М. Ватона, акцентуючи увагу на долі українських дітей, які були депортовані росією. Зазначається, що понад 20 тис. молодих українців стали жертвами так званої «гуманітарної місії». Авторка називає ці дії росії страшним воєнним злочином, наголошуючи, що за ці злочини путін отримав ордер на арешт Міжнародного кримінального суду.

Німецькі видання «Frankfurter Allgemeine» та «Focus» вміщують матеріали про перспективи європейської інтеграції України. Стаття «Frankfurter Allgemeine» присвячена рекомендації Європейської комісії розпочати переговори з Україною та Молдовою про вступ та оголосити Грузію кандидатом на членство. Підкреслюється, що таке рішення є передусім геополітично

мотивованим. Цим рішенням ЄС символічно підтверджує, що не хоче кинути ці країни на поталу російського реваншизму, і такі сигнали солідарності мають свою цінність – особливо у випадку з Україною. Разом із тим наголошено, що під час процесу вступу мають бути виконані конкретні вимоги щодо функціонування демократичних інститутів, реформи адміністрації та судової системи, бо в іншому випадку розширення матиме фатальні політичні наслідки – для майбутніх членів і тим більше для ЄС. Схожа ситуація із потенційним вступом України до НАТО. Так, наводяться слова колишнього генерального секретаря Північноатлантичного альянсу А. Фог Расмуссена, який схиляється до можливості прийняти Україну до НАТО, але не поширювати гарантії колективної самооборони на регіони, які знаходяться під окупацією росії. А. Фог Расмуссен наполягає на тому, що план часткового членства України не символізував би заморожування конфлікту, а натомість означав би рішучість попередити росію, що вона не може перешкодити Україні приєднатися до західного оборонного альянсу. Натомість політичний редактор «Frankfurter Allgemeine» П. Штурм називає заяву А. Фог Расмуссена «не дуже продуманим планом». Автор зазначає, що Україна, якщо хоче, має стати членом НАТО, але лише в міжнародно визнаних кордонах. У німецьких виданнях обговорюється зустріч міністрів закордонних справ «Групи семи» в японській столиці Токіо. Зазначено, що домінуючою темою стала війна на Близькому Сході та в Україні. Міністри закордонних справ «Групи семи» запевнили Україну, що підтримуватимуть її стільки, скільки буде потрібно. Німецькі оглядачі схольні вважати, що підтримка України розвиненими державами світу значною мірою залежить від подальшої підтримки нашої держави Сполученими Штатами Америки. Саме тому на шпальтах німецьких медіа багато уваги приділено аналізу позиції Конгресу США щодо України та виділення коштів на підтримку української оборони в 2024 році. Автори визнають, що зараз для України настав складний період через розбіжності в американському політикумі, і це негативно відображається на здатностях посилити Збройні Сили України. Голова Військово-політичного товариства Берліна Р. Тіле в інтерв'ю «Focus» заявив, що кремль із самого початку працював над тим, щоб перетворити російську економіку у співпраці з міжнародними партнерами в ефективну військову економіку, яка може задовольнити основні потреби власних збройних сил у матеріалоемній війні. На його думку, прогноз для України невтішний тому, що в росії втричі більше людей і в десять разів більша економіка. Один аспект особливо хвилює оборонного експерта: стрімко зростаючий дефіцит боєприпасів. Схожу думку висловлює й керівник німецько-французької збройової компанії KNDS Ф. Гаун. За його словами, які наводить «Focus», якщо США перестануть підтримувати Україну, то «в неї більше немає шансів виграти цю війну». У цьому контексті німецькі журналісти переймаються питаннями власної допомоги Україні. «Frankfurter Allgemeine» пише про те, що близько 30 тис. українських військових пройшли навчання в Німеччині та інших країнах Європи з початку 2023 року. Більшість навчалася на коротких курсах із сучасних західних технологій озброєння, зокрема танках «Leopard». Відзначається, що українцям надають навіть технологічні новинки, у тому числі протиповітряні системи Iris-T SLM, яких ще немає навіть у Бундесверу. Також визнається той факт, що військові НАТО своєю чергою вчаться в українських колег. Журналісти

німецьких видань розмірковують про політичні та ментальні відмінності росіян й українців. За словами політичного редактора газети «Frankfurter Allgemeine» Р. Весера, якби не було російсько-української війни, то можна було б спостерігати різницю між виборами в росії й Україні наступної весни: тоді мали б відбутися чергові президентські вибори в обох країнах. Майже напевно, вважає Р. Весер, їх проведуть у росії, а в Україні голосування не буде. Визнаючи, що перенесення виборів на невизначений термін на перший погляд суперечить демократичним принципам, оглядач погоджується із заявою Президента України В. Зеленського про неможливість виборів під час війни. Окремо німецькі видання пишуть про дискусію в німецькому суспільстві щодо пільг для українських біженців. З одного боку, як відзначається в редакційній статті «Focus», є критика, що це може стримати українських шукачів притулку від пошуку роботи. Водночас експерти підкреслюють важливість фінансової допомоги та вказують на особливий виклик інтеграції біженців на ринку праці. Незважаючи на високий рівень освіти та знань українських біженців, за даними «Spiegel», лише близько 19 % працездатних українців у Німеччині мають роботу, за яку платять соціальні внески. Натомість в інших європейських країнах таких як Польща та Нідерланди, цей показник становить близько 70 %. Експерт з ринку праці Г. Брюккер пояснює низький рівень зайнятості, серед іншого, великою кількістю жінок серед біженців і психологічним стресом, спричиненим війною.

Аналіз співвідношення сфер огляду української проблематики у зарубіжних інтернет-виданнях упродовж листопада 2023 року засвідчив, що оглядачами більш активно оцінювалися роль і місце нашої держави у світовій політиці (71 %). Безпосередньо російському вторгненню в Україну в оглядах зарубіжних медіа приділено помітно менше уваги (29 %).

Російське вторгнення в Україну в зарубіжних інтернет-медіа за структурою висвітлених питань виглядає так: діяльність української влади – 20 %, прогнози та коментарі щодо українського контрнаступу – 17 %, візити іноземних високопосадовців до України – 13 %, соціально-культурне життя українського суспільства та військові дії Збройних Сил України, територіальної оборони, українських партизанів на тимчасово окупованих територіях – по 11 %, портрети українського спротиву і воєнний потенціал України – по 5 %.

Російське вторгнення в Україну найчастіше висвітлювалося: іспанськими газетами «ABC» – 11,65 % та «El Mundo» – 9,71 %, британською «The Guardian» – 7,77 %, французькою «Le Monde» – 6,80 %, американськими «New York Post» та журналом «Time» – по 5,83 %, британською «The Independent» та німецькою «Frankfurter Allgemeine» – по 4,85 %, словацькими газетами «Nový Čas» та «Denník N» – по 3,88 %.

Діяльність української влади – провідна тематика для зарубіжних інформаційних ресурсів. Головне завдання української влади на сучасному етапі журналісти провідних світових видань вбачають в утриманні рівня допомоги Україні на тлі загострення політичних суперечностей у США та деяких інших державах. Пріоритетом для України залишається підтримка з боку США, де вже тривалий час допомога Україні є частиною передвиборних дебатів між республіканцями й демократами. У цьому контексті американська «New York Post» інформує про запрошення кандидата в Президенти США Д. Трампа Президентом України В. Зеленським приїхати із візитом в Україну. Видання

нагадує про заяву Д. Трампа покласти край війні в Україні за 24 години, якщо він стане президентом, але В. Зеленський м'яко припустив, що переконає колишнього президента США щодо цього. Журналіст «New York Post» Р. Кінг, коментуючи політичну ситуацію у США, наголосив, що через 20 місяців після початку війни республіканці стають все більш настороженими щодо спрямування додаткової допомоги Україні. Іспанська «El Mundo» критично розцінює можливість України вижити за рахунок власних ресурсів в умовах затяжної війни. Наводиться інформація про те, що згідно з проектом держбюджету на 2024 рік 50,4 % усіх державних витрат України, або 22,1 % ВВП, підуть на оборону. Цей проект свідчить, що буде покрито лише трохи більше половини всіх витрат, 52,8 %, власними ресурсами країни. Зараз Україна використовує всі свої податкові надходження та внутрішній борг для фінансування армії, а гранти та позики від іноземних партнерів, особливо ЄС, США та країн «Групи семи», йдуть на виконання невійськових зобов'язань держави. Оглядач «El Mundo» констатує, що здатність України залучати кошти до свого державного бюджету за рахунок податків і внутрішніх запозичень досягла «межі». У таких умовах українській владі доводиться шукати нові рішення для підтримки власної армії. Кореспондент британської газети «The Guardian» у Києві Ш. Вокер повідомляє, що Уряд України планує змінити практику призову на військову службу, щоб зберегти боєздатність армії. Із цією метою, за словами Секретаря Ради національної безпеки і оборони України О. Данілова, армія працюватиме з двома найбільшими рекрутинговими компаніями України, щоб виявити людей із конкретними навичками і відмовити кваліфікованих українців, які хочуть допомогти армії, але не хочуть іти на фронт, від спроб ухилитися від призову. Більшість зарубіжних медіа серйозним викликом для української влади називає початок зими й утримання критичної інфраструктури в належному стані, у той час як росія намагається завдати все частіших ударів по об'єктах теплопостачання. Американський журнал «Time» цитує старшого аналітика польського аналітичного центру «Fogum Energii» М. Заневича, який спеціалізується на енергетичному секторі України. Фахівець переконаний, що цієї зими Україна матиме серйозні проблеми. Водночас він наголошує, що наша держава активно готувалася до такого розвитку подій – для цивільного використання було завезено понад півмільйона дизель-генераторів, які допоможуть зберегти світло навіть у разі можливих відключень електроенергії. Журналісти «Time» наводять слова міністра енергетики України Г. Галуценка, який підкреслив, що, врахувавши досвід проходження зими 2022 року, Україна має великий набір різного роду рішень, які були імплементовані для того, щоб втримати енергосистему в робочому стані.

Прогнози та коментарі зарубіжних експертів і журналістів щодо українського контрнаступу переважно є стримано оптимістичними, однак більшість із них визнає, що досягти істотного успіху Збройним Силам України в нинішніх умовах майже неможливо. Такі висновки зарубіжні оглядачі роблять у тому числі й завдяки визнанню ситуації керівництвом ЗСУ. Так, журналіст німецької газети «Frankfurter Allgemeine» Р. Весер вважає, що стаття Головнокомандувача Збройних сил України В. Залужного в журналі «The Economist» є водночас і визнанням провалу контрнаступу, і тверезим аналізом того, що Україна наразі не має засобів, щоб перемогти російських нападників.

Журналіст з публікації генерала В. Залужного робить висновок, що виникла глуха ситуація, яка може перерости в затяжну окопну війну. На думку Р. Весера, у цій ситуації нічого не зміниться, виграє від неї скоріше за все росія, тому Захід не повинен відмовлятися від підтримки України і не тільки з солідарності, а й із власних інтересів. Естонський військовий експерт з питань безпеки Р. Сакс, аналізуючи для видання «Postimees» статтю В. Залужного в «The Economist», зазначає, що українці припинили спроби масштабного прориву на південному фронті та шукають новий підхід. В. Залужний, пише експерт, підтверджує, що нинішня ситуація на фронті така, що жодна сторона не може отримати явну перевагу, і визнає, що надто покладався на виснаження російської армії та її керівництва. Журналіст угорської «Nepszava» Д. Харшані акцентує увагу на тезі В. Залужного про бажання не допустити застрягання війни в окопах, яка може «затягтися на роки і виснажити Українську державу». Журналіст погоджується з багатьма експертами, що ця стаття є сигналом, у першу чергу, міжнародним партнерам, які працюють у форматі, наприклад, «Рамштайн». Головний редактор американського журналу «Time», президент консалтингової компанії з питань політичних ризиків «Eurasia Group» Я. Бреммер переконаний, що нині переговори з путіним ні до чого не приведуть, а «тупикова ситуація» в Україні триватиме, як мінімум, ще рік.

Роль і місце України у світовій політиці за структурою висвітлених у листопаді 2023 року питань виглядає так: реакція світових політиків, діячів та організацій – 34 %, вплив російського вторгнення в Україну на світову політику й економіку – 13 %, євроінтеграція України – 12 %, міжнародне співробітництво та збройна допомога Україні – по 5 %, санкції проти росії, а також благодійна, гуманітарна та медична допомога Україні – по 4 %, політика щодо біженців з України – 3 %.

Найчастіше роль і місце нашої держави у світовій політиці упродовж аналізованого періоду висвітлювали: британська газета «The Guardian» (6,75 %), німецька «Frankfurter Allgemeine» (6,35 %), латвійська «Diena» (5,56 %), французька «Le Monde» (4,76 %), американська «New York Post» (4,37 %), чеська «Aktuálně.cz», італійська «Avvenire», канадська «National Post», угорська «Nepszava» та литовська «Verslo žinios» (по 3,57 %).

Реакція світових політиків, діячів та організацій на події в Україні активно аналізується зарубіжними інтернет-медіа. Доктор політичних наук, викладач міжнародних відносин в Інституті політичних досліджень в Парижі Г. Мінасян у статті для французької газети «Le Monde» коментує взаємозв'язок війн в Україні, Газі та Нагірному Карабасі. Автор стверджує, що ці війни мають не лише територіальну, а й ідентичну та соціальну складову і є частиною ширшого тренду, який характеризується занепадом системи міжнародної безпеки та зростанням впливу авторитарних держав. Г. Мінасян також зазначає, що США та Європа повинні переглянути свою політику, щоб відповісти на цей виклик, зокрема зміцнити свою співпрацю та розробити нові інструменти для запобігання і вирішення конфліктів. Схожа тематика активно дискутується в багатьох світових виданнях. Так, литовська «Verslo žinios» інформує про плани ряду європейських політиків, у тому числі литовських, поїхати до США, щоб посилити підтримку України, у відповідь на заклики деяких республіканських законодавців припинити військову допомогу Києву. Міністр закордонних справ

Литви Г. Ландсбергіс сказав, що це спрямовано на те, щоб охопити громадськість по обидва боки Атлантики та не забувати, що виборці по-різному бачать питання, які їх цікавлять. Г. Ландсбергіс додав, що такий захід, за якого «країни Балтії та інші тісно пов'язані з Україною держави виступатимуть за надання постійної підтримки, міг би бути досить успішним, якби його висунули не лише американські політики, а й ті, хто залежать від цієї підтримки та від напрямку зовнішньої політики США». Тему трансатлантичної підтримки України продовжує латвійська «Diena». Видання зазначає, що під час Ризької конференції виконавчий директор Східного напрямку Німецького фонду Маршалла М. Барановскіс, відповідаючи на запитання, чи достатньо ЄС використовує можливості, щоб відігравати більш значущу роль у світових справах і особливо в політиці підтримки України, підкреслив, що трансатлантична єдність надзвичайно важлива, і «ми дуже потребуємо Сполучених Штатів як у плані військової допомоги Україні, так і в майбутньому також у її відбудові, однак ми повинні усвідомлювати, що в плані економічної допомоги Європа робить більше». Необхідність посилення європейської підтримки України відзначили французькі депутати Б. Хаддад і Н. Лозьє. На шпальтах газети «Le Monde» політики зазначають, що світова увага зосереджена на конфлікті на Близькому Сході, що призвело до зменшення уваги до війни в Україні. Вони стверджують, що це створює загрозу для України, оскільки росія розраховує на те, що Захід стомиться від війни і знизить рівень підтримки України. Колишній президент Чехії М. Земан в інтерв'ю газеті «Reflex» визнав, що неправильна оцінка щодо російського вбивці путіна стала однією з його кар'єрних поразок і помилок. Щодо Президента України В. Зеленського, то після повномасштабної російської агресії проти України М. Земан передумав і почав його цінувати.

Вплив російського вторгнення в Україну на світову політику й економіку також привертає значну увагу зарубіжних оглядачів. Активно обговорюються ідеї реформування ООН, ряду міжнародних організацій та ЄС. Як стверджує французьке видання «L'Obs», євродепутати пропонують реформи в Європейському Союзі для запобігання вето, яке «паралізує» прийняття рішень. Запропоновані зміни включають менше рішень, що приймаються одностайною згодою держав-членів, натомість більше влади для Європейського Парламенту. Зазначено, що реформи мають врахувати можливість розширення ЄС до 35 або 37 держав-членів. Євродепутати підкреслюють необхідність перегляду процедур для уникнення блокування рішень, особливо в контексті російської агресії проти України та можливих перспектив розширення ЄС. Після щорічної Ризької конференції, присвяченої міжнародній безпеці, латвійська «Diena» пише про серію тривожних постів у соціальній мережі латвійського економіста О. Кехрі. Вчений наголошує, що путін, зосереджуючи ресурси на великій війні, підпорядковує цій меті не лише свою політику та суспільне життя, а й економіку. За словами економіста, було ухвалено новий російський бюджет, в якому на оборону виділяється 6 % ВВП. Фахівець вважає, що хоча багато європейців, а також латвійців сподіваються, що їх війна не торкнеться, не можна жити по-старому, а економіка Європи та Латвії повинна бути переналаштована на можливість подальшої війни. Оглядач латвійської «Neatkarīgā Rīta Avīze» висловлює стурбованість тим, що блокада на українсько-польському кордоні завдає збитків не тільки економіці України, а й Латвії. На підтвердження цієї тези

наводяться слова голови Ради федерації харчових компаній Латвії І. Шуре, яка заявила, що уся латвійська харчова промисловість може втратити обсяги експорту щонайменше 30 млн євро протягом місяця, якщо не буде вирішена надзвичайна ситуація з економічною блокадою України, розпочатою польськими автоперевізниками. І. Шуре обурюється, що польські політики не виконують свою роботу, через блокаду виробники будуть змушені підвищувати ціни на продукцію, а це сприятиме зростанню інфляції. З іншого боку, оглядач «Rzeczpospolita» з питань логістики Р. Пржибильський вважає, що блокування польськими мітингувальниками автомобільних перетинів з Україною дає можливість для розвитку залізничного транспорту. Р. Пржибильський зазначає, що наразі блокування є логістичним викликом для всіх компаній ЄС, пов'язаних зі східним бізнесом, а наслідки блокади також можуть негативно вплинути на динаміку розпочатого процесу відбудови в Україні. Виходом з цієї ситуації, на думку оглядача, є диверсифікація засобів і напрямків транспорту, одним із яких є інтермодальні перевезення та доставка контейнерів в Україну залізничним транспортом.

Упродовж листопада 2023 року більшість зарубіжних оглядачів у висвітленні української проблематики дотримувалася нейтральної тональності. Частка нейтральних повідомлень становила 86,97 %. При цьому частка позитивних повідомлень склала 9,92 %, а негативних – 3,12 %.

Найчастіше зарубіжні медіа з нейтральних позицій висвітлювали діяльність української влади, надання допомоги нашій державі, події на фронті. Упродовж аналізованого періоду у нейтральних тонах місце і роль України у світовій політиці представлені в 230 статтях і повідомленнях. 13 статей і повідомлень вирізнялися позитивною тональністю, а 7 – негативною. Що стосується ситуації в Україні безпосередньо під час російського вторгнення, то тут теж істотно переважала нейтральна інформація (77 статей і повідомлень). 22 статті й повідомлення мали виражену позитивну тональність, а 4 – негативну.

Упродовж листопада лише нейтральна тональність статей прослідковується в матеріалах інтернет-видань Нідерландів («De Telegraaf», «Algemeen Dagblad»), Латвії («Neatkarīgā Rīta Avīze», «Diena») та Литви («Lietuvos rytas», «Verslo žinios»).

Нідерландська щоденна газета «Algemeen Dagblad» дає оцінку європейським перспективам України. У редакційній статті наголошується, що Україна та Молдова зробили великий крок до членства в ЄС. Такий висновок журналісти видання роблять на основі представлення звіту Президенткою ЄК У. фон дер Ляєн, яка заявила, що Україна досягла величезного прогресу, змінює достатньо законів і тепер може реально почати говорити про членство в ЄС, проте потрібен прогрес ще у трьох питаннях: боротьба з корупцією, зменшення впливу олігархів і захист російської, угорської та румунської меншин у країні. Наразі ЄК рекомендує лідерам урядів прийняти рішення про початок переговорів про вступ у грудні за умови, що до того часу будуть виконані перелічені проблеми. Президентка ЄК У. фон дер Ляєн припускає, що це вдасться Україні. Інша щоденна газета Нідерландів «De Telegraaf» висвітлює візит візит в Україну міністерки оборони Нідерландів К. Оллонгрєн. Зазначається, що цей візит припав на важкий для України час війни, адже контрнаступ української армії досі не досяг того, на що вона розраховувала. Водночас оглядачі захоплюються

силою духу українців, що відзначила й сама К. Оллонгрен. Після відвідин Харкова міністерка була вражена переконанням населення, солдатів й Уряду «боротися далі, щоб повернути своє життя таким, яким воно було раніше». К. Оллонгрен також відвідала Київ, де почула від українського Уряду слова вдячності й переконалася в тому, що «безперервність підтримки є особливо важливою». На шпальтах латвійської «Neatkarīgā Rīta Avīze» вміщено експертні думки щодо того, наскільки реальними є мирні переговори між росією та Україною. Офіцер штабу Національної гвардії Латвії майор Я. Слайдінш наголосив, що «війна в Україні закінчиться, коли політичну волю росії до війни буде зламано, але поки цього не станеться, війна триватиме». З іншого боку, колишній офіцер Національних збройних сил Латвії Ю. Далбінш, говорячи про можливі мирні переговори між росією та Україною, заявив, що ні росія, ні Україна не сядуть за стіл переговорів. На його думку, якби керівники України сіли за стіл переговорів, українці б «охрестили» їх зрадниками, і це неприйнятно для українців, тому що в такому випадку це буде програш України і перемога росії. Ю. Далбінш зазначив, що росія також не може сісти за стіл переговорів, оскільки тоді її керівництву буде «нічим годувати» свій народ. Литовська «Lietuvos rytas» продовжує тему фінансових компенсацій Україні за російське вторгнення та завдану шкоду. Видання нагадує, що після обговорення Сейм Литви одноголосно схвалив ініціативу Міністерства закордонних справ, згідно з якою кошти, зібрані від штрафів, сплачених підприємствами та фізичними особами, які порушують міжнародні та національні санкції, спрямовуються до Фонду відновлення України. У МЗС Литви зазначили, що, не чекаючи рішень, прийнятих на рівні ЄС або на міжнародному рівні, можна було б уже вживати національні заходи, які принципово не суперечать і не доповнюють змісту майбутніх рішень ЄС і міжнародних рішень щодо відшодування шкоди Україні за рахунок конфіскованих російських активів.

Позитивні оцінки щодо подій в Україні упродовж листопада 2023 року з'являлися переважно в інтернет-виданнях Бельгії («The Brussels Times», «POLITICO»), Швеції («Svenska Dagbladet», «Aftonbladet»), Іспанії («ABC», «El Mundo») та Великої Британії («The Guardian», «The Independent»).

У щорічному рейтингу «POLITICO Europe» «28 найвпливовіших політиків Європи» Президент України В. Зеленський був визначений як «марафонець» та «Мрійник № 1». Як відзначила редакція видання, В. Зеленський належить до тих лідерів, які «самотужки змінюють хід історії не завдяки могутності своєї армії чи економіки, а завдяки силі своїх слів». Керівництво В. Зеленського визнається настільки ефективним, що йому вдалося проштовхнути речі, які донедавна були немислимыми, висунувши Україну в першу чергу на членство в ЄС – і ближче, ніж хтось вважав можливим, до НАТО. Практичне підтвердження цьому наводиться і в іншій статті «POLITICO». Так, кореспондент видання у ЄС і Китаї С. Лау пише, що міністри закордонних справ країн НАТО погодилися активізувати роботу з Україною з широкого кола питань безпеки на першому засіданні Ради Україна-НАТО. Після зустрічі з міністром закордонних справ України Д. Кулебою союзники по НАТО пообіцяли «залишатися непохитними у своєму зобов'язанні щодо подальшого посилення політичної та практичної підтримки України» й заявили, що «продовжуватимуть надавати підтримку стільки, скільки буде потрібно». Викладач військової стратегії Й. Паасіківі на

шпальтах шведської «Svenska Dagbladet» зазначає, що контрнаступ України аж ніяк не провалився, навіть якщо він просувається повільно. Шведські оборонні експерти описують розробку операції на лівому березі Дніпра на Херсонщині як «надзвичайно цікаву». Шведські видання також позитивно розцінюють дії Збройних сил України загалом і багато уваги приділяють наданню нашій державі військової допомоги. Так, за інформацією газети «Svenska Dagbladet» Збройні сили Швеції та Управління оборонних матеріалів Швеції за дорученням уряду оцінили умови відправки літаків «Gripen» в Україну. Зазначається, що сьогодні Швеція має близько 90 літаків «Gripen». Протягом тривалого часу уряд заявляв, що у Швеції немає зайвих літаків, але наразі однією з умов відправки літаків називають членство Швеції в НАТО. Крім того, деталі для «Gripen» виробляються в США, тому Швеція повинна мати дозвіл на експорт від США. Водночас варіант поставки літаків Україні вже розглядається як цілком реалістичний. Іспанська «ABC» вміщує ряд репортажів із передових рубежів оборони Збройних сил України, відзначаючи мужність і винахідливість українських солдатів, які протистоять переважаючим силам росіян. Окремо видання висвітлює новинки українського оборонно-промислового комплексу, які не поступаються кращим світовим зразкам. Так, повідомляється, що українська урядова програма розвитку оборонних технологій «Brave1» стала нішею безмежних інновацій. У рамках програми було створено плащ-невидимку, щоб кожного солдата було непомітно перед тепловізійною камерою. Видання цитує міністра цифрової трансформації України М. Федорова, який стверджує, що цей винахід, стійкий до високих і низьких температур, захищає від дощу, снігу, а також під час сильного вітру і не горить. Підкреслюється, що «Brave1» за свою коротку історію вже створила швидкісні ударні дрони, дистанційно керованого бойового робота, озброєного танковим кулеметом або гвинтівками для радіоелектронної боротьби. Тематику військових технологій продовжує інше іспанське видання – «El Mundo». Ідеться про активне залучення до підвищення обороноздатності населення. Зокрема, українські волонтери у Львові прагнуть збільшити виробництво безпілотників FPV, тисячі яких щодня використовуються на передовій, через майстер-класи, щоб навчити більше місцевих жителів їх збирати та стимулювати створення нового виробничого обладнання. Підкреслюється, що ці дрони, які коштують від 350 до 500 дол., можуть рухатися зі швидкістю до 100 км/год і використовуються для знищення обладнання вартістю мільйони, наприклад танків, артилерійських систем або радарів. Вони здатні літати на кілометри за передовими позиціями і тому стають незамінними за відсутності достатньої кількості артилерійських снарядів.

Негативна тональність інформаційних повідомлень про Україну прослідковувалася передусім в інтернет-виданнях Польщі («Rzeczpospolita», «Do Rzeczy»), Бельгії («POLITICO», «The Brussels Times»), Угорщини («Portfolio», «Nepszava»), Словаччини («Nový Čas», «Denník N»).

Польський журналіст і політичний оглядач Л. Варжеха у відео тижневика «Do Rzeczy» заявив, що позиції Президента України В. Зеленського «зовсім не є, як багато хто міг би подумати, позиціями беззаперечного лідера та героя України». За його словами, проблемою для В. Зеленського є те, що міжнародна політична та фінансова підтримка його країни зменшується. Тому, зазначає журналіст, «імовірно, Києву доведеться змиритися з тим, що єдиним варіантом

припинення війни буде погодитися на деякі поступки росії». Схожу точку зору підтримує й інший журналіст видання «Do Rzeczy» М. Печинський, який стверджує, що "підтримка чинного Президента України В. Зеленського повільно падає, а список звинувачень на його адресу стає довшим". За його словами, "опозиція все відвертіше критикує В. Зеленського". Крім того, автор пише про дипломатичні проблеми, спричинені вимогливістю В. Зеленського у відносинах із західними партнерами, особливо з Польщею. Словацьке видання «Nový čas» цитує прем'єр-міністра Угорщини В. Орбана, який заявив, що вважає помилкою обіцянку ЄС розпочати перемовини про вступ України. Виступаючи на з'їзді своєї партії «Фідес», В. Орбан підкреслив, що він і його уряд відкидають переговори з ЄС про те, чи варто офіційно розпочати переговори з Україною про її членство в ЄС. На думку оглядача, це сигнал про те, що угорський уряд, швидше за все, буде створювати перешкоди амбіціям Києва щодо вступу до ЄС. Певне підтвердження цього простежується і в угорській пресі. Так, Т. Ронай на шпальтах угорської «Nepszava» коментує реакцію уряду Угорщини на рекомендацію Єврокомісії щодо початку офіційних переговорів про членство з Україною. Повідомляючи про те, що члени уряду висловили протести та пригрозили накладити вето на грудневому засіданні Європейської ради, автор зауважує, що ці заяви вважаються спрямованими на внутрішню громадську думку та на підсилення стосунків з кремлем. Водночас він пише, що, незважаючи на значний прогрес України в реформах, існують серйозні проблеми, зокрема корупція, владарювання олігархів та ставлення до національних меншин. Старший науковий співробітник аналітичного центру «Council on Foreign Relations», професор з міжнародних відносин Джорджтаунського університету Ч. Купчан в інтерв'ю «Svenska Dagbladet» заявив, що "Україна не може виграти війну, тому Київ має усвідомити, що час подумати по-новому". Він говорить, що українська сторона, здається, не в змозі перемогти росію, і тому, можливо, їй доведеться поступитися частиною своєї території.

Отже, аналіз повідомлень зарубіжних інтернет-видань за листопад 2023 року підтверджує актуальність дискусії щодо подальшої підтримки України й координації зусиль союзників у цьому напрямі. У цілому оглядачі й експерти наполягають на необхідності активної підтримки України, незважаючи на політичні розбіжності в США та деяких інших державах. Критичні зауваження по відношенню до України, як і раніше, стосуються переважно питань неналежної боротьби з корупційними проявами та питань закарпатської меншини.